Booker Prize 2019

Dívka, žena, jiné

Host

BERNARDINE EVARISTOVÁ

Dívka, žena, jiné

Brno
2020

Přeložila
Viktorie
Hanišová

BERNARDINE EVARISTOVÁ

Girl, Woman, Other
Copyright © Bernardine Evaristo, 2019
Cover photos © Neil Kenlock, 2018
and Universal Images Group via Getty Images
Cover design by Ali Campbell
Translation © Viktorie Hanišová, 2020
Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2020
(elektronické vydání)
ISBN 978-80-275-0526-5 (PDF)
ISBN 978-80-275-0527-2 (ePUB)
ISBN 978-80-275-0528-9 (MobiPocket)

Všem sestrám & sistahs & ženám & transgender
ženám & wimmin & našim bratrům & bráchům
& bredrin & kámošům & našim mužům & mandem
& našim soukmenovcům & členům
lidského pokolení z řad LGBTQI+

KAPITOLA JEDNA

Amma

1

Amma

kráčí sama po promenádě protínající město, kolem proplouvá několik člunů, které se brzy ráno vydaly na řeku

nalevo od ní stojí lávka pro pěší postavená v námořnickém stylu s povrchem připomínajícím palubu, z níž čnějí lodní stěžně

napravo od ní se řeka stáčí na východ a protéká dál pod mostem Waterloo směrem ke katedrále svatého Pavla

cítí nadcházející východ slunce, vzduch je ještě svěží, ale město se už zanedlouho zalkne horkem a výfukovými plyny

nějaká dívka kdesi před ní vyhrává na housle příhodně povznášející skladbu

Ammina divadelní hra *Poslední amazonka z Dahomey* má dnes večer premiéru v Národním divadle

Amma vzpomíná, jak kdysi v divadle začínala

tehdy si spolu s její pravou rukou Dominique vysloužily renomé provokatérek, které protestovaly při hrách, jež urážely jejich politické přesvědčení

zaburácely svými nacvičenými hereckými hlasy ze zadních řad a pak obě vzaly roha

věřily, že protest má být veřejný a pobouřlivý a že jím musejí co nejvíc naštvat ty, proti kterým je namířen

vybavuje si, jak jednou vylila pintu piva na hlavu režisérovi, v jehož inscenacích po jevišti pobíhaly polonahé černošky a chovaly se, jako by byly imbecilní

a pak utekla do bočních ulic čtvrti Hammersmith

a při tom bujaře ječela

Amma pak strávila několik desetiletí na chvostu, jako outsiderka, jež házela ruční granáty po establishmentu, který ji odkopl

a pak začal mainstream přijímat to, co dřív platilo za radikální, a jí svitla naděje, že se k němu může připojit

došlo k tomu teprve před třemi roky, kdy pozici umělecké ředitelky v Národním divadle poprvé obsadila žena

její předchůdci ji dlouhá léta zdvořile odmítali, ale pak jí náhle jednou v pondělí ráno po snídani zazvonil telefon, v době, kdy se její život prázdně ubíral vpřed a jediné, na co se mohla těšit, byla televizní dramata, která sledovala na internetu

senzační scénář, to si nesmíme nechat ujít, budete ho pro nás i režírovat? je mi jasné, že to je narychlo, ale neměla byste náhodou tento týden chvilku na kafe?

Amma si po cestě k brutalistnímu šedému architektonickému komplexu lokne americana s tradiční dávkou kofeinu navíc, aby ji káva ještě víc nakopla

kvituje současné pokusy o oživení betonového bunkru, na který se teď promítají neonová světla, místo se navíc proslavilo tím, že je progresivní, a ne konzervativní

ještě před pár lety by ji odsud hnali svinským krokem hned, jak by se odvážila projít dveřmi, bylo to v dobách, kdy lidé ještě nosívali do divadla svoje nejslušnější oblečení

a dívali se spatra na návštěvníky, kteří na sobě neměli vhodný oděv

ona naopak chce, aby si lidé nosili na její hry zvědavost, a je jí úplně šumafuk, co si obléknou, sama si vytvořila styl, kterým

dává všem okolo najevo, že jsou jí úplně *u prdele*, musí však uznat, že se její vkus průběžně vyvíjí, zbavila se otřepaných džínových laclových kalhot, baretu à la Che Guevara, palestinského šátku a všudypřítomného odznaku se dvěma propletenými ženskými symboly (co na srdci, to na rukávu, že ano)

teď nosí v zimě stříbrné nebo zlaté tenisky a v létě protiskluzové korkové sandály

černé kalhoty se spadlým sedem, které jí buď plandají, nebo těsně přiléhají, podle toho, jestli má ten týden zrovna velikost 12 nebo 14 (vršek má o číslo menší)

v létě vzorovanou harémovou sukni sahající těsně pod kolena

v zimě zářivé asymetrické košile, svetry, bundy, kabáty

na hlavě má celoročně peroxidové dredy, které si vytrénovala, aby jí trčely jako svíčky na narozeninovém dortu

stříbrné kruhové náušnice, robustní africké náramky a růžovou rtěnku

to všechno je znakem jejího neměnného charakteristického postoje

Yazz

se nedávno vyjádřila, že jí Amma připomíná starou potrhlou ženštinu, za kterou se všichni otáčejí, žádá ji, aby chodila nakupovat do Marks & Spencer jako normální matky, a když spolu někam jdou, odmítá chodit vedle ní, aby je na ulici nikdo nezahlédl spolu

Yazz si je plně vědoma, že Amma nikdy nebude ani trochu normální, vždyť jí bylo teprve padesát, takže ještě není stará, ale zkuste *tohle* říct devatenáctileté holce; jenže copak je stárnutí něco, za co by se měl člověk stydět

zvláště když se týká celého lidstva

ačkoli se někdy zdá, že z jejích přátel je jediná, která stárnutí oslavuje

nemuset umřít předčasně je totiž obrovské privilegium, vysvětluje ostatním, když spolu sedí u kuchyňského stolu v jejím útulném brixtonském domě s terasou, zatímco se noc krátí

když se pouštějí do jídla, které si přinesli sami: dušená cizrna, kuře na karibský způsob, řecký salát, čočkové kari, osmažená zelenina, marocké jehněčí, šafránová rýže, salát z červené řepy a kapusty, jollofská quinoa a bezlepkové těstoviny pro ty obzvlášť otravné náfuky

a při tom si nalévají víno, vodku (má méně kalorií) nebo něco šetrnějšího k játrům, pokud jim to nakázal doktor

Amma očekává, že s ní ostatní budou souhlasit, když kritizuje lidi středního věku, kteří pořád jen skučí; namísto toho si vysloužíš zmatené úsměvy, copak tobě nevadí záněty kloubů, ztráta paměti a návaly?

Amma projde kolem mladé houslistky

povzbudivě se na dívku usměje, a ta jí úsměv oplatí

vyloví pár drobných a hodí je do pouzdra na housle

nedokáže si odepřít kouření, a tak se opře o zídku na břehu, zapálí si cigaretu a okamžitě se za to začne nenávidět

v reklamách určených zástupcům její generace se tvrdilo, že budou díky cigaretám dospělí, oslniví, silní, chytří, žádoucí, a hlavně cool

nikdo jim neřekl, že je to ve skutečnosti zabije

dívá se na řeku a cítí, jak jí teplý kouř putuje jícnem dolů a dodává jí klid, zatímco se snaží překonat nával adrenalinu z kofeinu

čtyřicet let vlastních premiér, a stejně ji to ještě nepustilo

co když ji kritika rozcupuje? v recenzích jí jednomyslně udělí jednu jedinou hvězdičku: co si jako Národní *myslelo*, když do své budovy pustilo takovou mizernou podvodnici?

samozřejmě ví, že žádná podvodnice není, napsala patnáct her a zrežírovala víc než čtyřicet inscenací, a jak kdysi napsal jeden kritik, Amma Bonsuová je sázka na jistotu

co když si na předpremiéře vysloužila děkovačku vestoje jen ze slušnosti?

už mlč, Ammo, jsi přece ostřílená veteránka, copak to nevíš?

vždyť

máš fantastické obsazení: šest postarších hereček (zkušené harcovnice), šest herců s rozjetou kariérou (kteří doposud jakžtakž přežívali) a tři nové tváře (naivní snílky), jednou z nich je talentovaná Simone, která připlouvá na zkoušky s roztěkaným pohledem, protože zapomněla vytáhnout kabel od žehličky ze zásuvky, vypnout sporák nebo zavřít okno v ložnici, a drahocenný čas na zkoušku promrhá tím, že v panice neustále telefonuje svým spolubydlícím

ještě před několika měsíci by kvůli téhle práci prodala babičku do otroctví, a teď je z ní rozmazlená primadona, která si před pár týdny poslala režisérku pro karamelové latté, když byly ve zkušebně jen samy dvě

jsem úplně hotová, kvílela Simone, čímž se snažila naznačit, že za všechny její strasti může Amma

netřeba zmiňovat, že si to s milou slečnou Simone Stevensonovou vyřídila hned na místě

milostivá slečna Stevensonová – která si jen kvůli tomu, že z divadelní školy rovnou vkročila do Národního, myslí, že je pouhý krůček od dobytí Hollywoodu

jednou přijde na to, jak to chodí

už brzo

v takových okamžicích Amma postrádá Dominique, která už dávno pláchla do Ameriky

měly by spolu sdílet okamžik, kdy se Ammě podařil průlom v kariéře

potkaly se v osmdesátých letech na konkurzu na film, který se měl odehrávat ve vězení pro ženy (jak jinak?)

obě byly rozčarované, protože jim doposud nabízeli jen role otrokyní, služek, prostitutek, chův nebo kriminálnic

a stejně je nakonec neobsadili

pak na svůj úděl svorně rozčileně nadávaly v ohavném pajzlu v Soho a při tom do sebe ládovaly omeletu se slaninou vloženou mezi dva plátky navlhlého bílého chleba a zapíjely to silným čajem, zatímco se venku na ulici promenádovaly prostitutky

dávno předtím, než se ze Soho stala atraktivní kolonie pro homosexuály

jen se na mě podívej! prohlásila Dominique a Amma na ni pohlédla, nebylo na ní nic poníženého, mateřského ani zločineckého

byla supercool, nádherná, vyšší než většina žen, štíhlejší než většina žen, měla vystouplé lícní kosti a kouřové oči s hustými černými řasami, které jí doslova vrhaly stín na tváře

na sobě měla kožené oblečení, vlasy nakrátko, pouze patku si nechala dlouhou, jezdila po městě na otřískaném kole s košíkem vepředu, které si zamykala venku

copak nevidí, že před nimi stojí královna? vykřikla Dominique a při tom učinila pompézní gesto, pohodila patkou, a když se k ní ostatní otočili, zaujala smyslnou pózu

Amma byla menší, měla africké boky a stehna

dokonalý materiál na otrokyni, řekl jí kdysi jeden režisér, když přišla na konkurz na hru o osvobození otroků

načež Amma zase odkráčela ven

Dominique, která se dostavila na konkurz na viktoriánské drama, si zase od jednoho ředitele vyslechla, že plýtvá jeho časem, protože tehdy v Británii žádní černoši nebyli

ale byli, řekla mu, a než odešla, nazvala ho ignorantem

a na rozdíl od Ammy za sebou práskla dveřmi

Amma si v tu chvíli uvědomila, že v Dominique našla spřízněnou duši, se kterou by mohla ostatním dávat co proto

a že by si spolu časem vysloužily reputaci rebelek, takže by jim už tuplem nikdo žádnou práci nedal

zašly do hospody poblíž a pokračovaly v hovoru, zatímco víno teklo proudem

Dominique se narodila ve čtvrti St Pauls v Bristolu afroguyanské matce jménem Cecilie, jejíž rodokmen sahal až do dob otroctví, a indoguyanskému otci jménem Whitley, jehož předci byli námezdníci z Kalkaty

byla nejstarší z deseti dětí, jež byly všechny víc černého než asijského vzhledu a taky se tak identifikovaly, zvláště proto, že i jejich otec cítil větší spřízněnost s afrokaribskými obyvateli, se kterými vyrostl, než s čerstvými přistěhovalci z Indie

Dominique tušila svou sexuální orientaci od puberty, ale chytře si ji nechala pro sebe, protože si nebyla jistá, jak zareagují přátelé nebo příbuzní, nechtěla, aby ji společnost zavrhla

párkrát to zkusila i s kluky

jim se to líbilo

ona to přetrpěla

v šestnácti zatoužila stát se herečkou a vydala se do Londýna, kde si lidé svou sexuální orientaci hrdě nosili připnutou na odznacích

nejdřív přespávala pod sloupovím na stanici Embankment a u vchodů před obchody na Strandu, pak ji oslovila černošská ubytovací asociace a Dominique plakala a lhala, že utekla od otce, který ji bil

jamajského ubytovacího úředníka tím nijak neohromila, dostávalas trochu na prdel, no a co?

Dominique vystupňovala své stížnosti až k tvrzení, že ji otec sexuálně zneužíval, načež vyfasovala nouzový pokoj v hostelu a o rok a půl později, poté co každý týden v slzách telefonovala na ubytovací úřad, dostala od ubytovací asociace jednopokojový byt v obytném bloku z padesátých let v Bloomsbury

kvůli bydlení jsem udělala, co jsem musela, řekla Ammě, nejsem na to zrovna pyšná, to přiznávám, ale nikomu jsem tím neuškodila, protože se to otec nikdy nedozví

dala si za úkol nastudovat si černošské dějiny, politiku, feminismus, objevila londýnská alternativní knihkupectví

vešla do feministického knihkupectví Sisterwrite v Islingtonu, kde prodávali knihy napsané výhradně ženami, prohrabovala se v nich celé hodiny; nemohla si dovolit ani jednu, v týdenních intervalech si přečetla celou knihu *Naše holky: Antologie černých feministek*, vestoje, a taky všechno, co tu měli od Audre Lordové

nezdálo se, že by to prodavačům vadilo

když mě přijali na tradiční divadelní školu, byla jsem už zpolitizovaná a měla výhrady proti všemu, Ammo

jediná holka v celé škole, která nebyla bílá

dožadovala se, aby jí řekli, proč nemůžou mužské role v Shakespearovi hrát ženy, a jen si zkuste vytasit se na mě při konkurzech s pozitivní diskriminací, křičela na profesora, zatímco všichni ostatní studenti, včetně žen, zůstali zticha

uvědomila jsem si, že jsem v tom sama

den nato si mě vzal stranou ředitel školy

jste tady, abyste se stala herečkou, a ne političkou

když budete nadále dělat potíže, budete muset odejít

varovali jsme vás, Dominique

a co ty na to, odpověděla Amma, sklapla jsi, nebo vypadla?

co se mě týče, nečekala na odpověď Amma, mám bojovný srdce po otci, jmenoval se Kwabena a byl novinář, kterej vedl kampaň za nezávislost Ghany

a pak se dozvěděl, že ho chtějí zatknout za pobuřování, a tak se probojoval až sem, skončil u dráhy, kde na stanici London Bridge potkal mámu

byl výběrčí jízdenek a ona pracovala v kancelářích nahoře

dělal všechno pro to, aby si vzal lístek právě od ní, a ona na oplátku schválně vystupovala z vlaku poslední, aby s ním mohla prohodit pár slov

moje máma Helen byla míšenka a narodila se v roce 1935 ve Skotsku

její otec byl nigerijskej student, kterej se vypařil, hned jak dokončil studium na Aberdeendské univerzitě

ani se s ní nerozloučil

o několik let později její matka zjistila, že se vrátil do Nigérie za svou manželkou a dětmi

předtím ani netušila, že nějakou manželku a děti má

matka nebyla jediná míšenka, která v Aberdeenu ve třicátých a čtyřicátých letech žila, ale lidi jiný pleti byli tehdy hodně vzácní, takže jim to okolí dávalo patřičně sežrat

odešla ze školy brzo, vystudovala na sekretářku a namířila si to do Londýna právě v době, kdy se hlavní město začalo plnit africkými muži, kteří se sem stěhovali za studiem nebo prací

máma se na ně chodila dívat do klubů v Soho, kde tancovali, líbila se jim její světlejší kůže a rovnější vlasy

říkala, že si připadala ošklivá, dokud jí muži z Afriky neřekli, že to není pravda

škoda že nevíš, jak tehdy vypadala

něco mezi Lenou Horneovou a Dorothy Dandridgeovou

takže byla fakticky ošklivá

máma doufala, že ji táta na prvním rande vezme do kina a pak do jejího oblíbenýho klubu Afrique, právě tady v Soho, všemožně mu to naznačovala, ráda si zatancovala na moderní ghanskou muziku a západoafrickej jazz

a on ji namísto toho vzal na socialistickou schůzi v zadních prostorách hospody u stanice Elephant and Castle

kde vysedávala skupinka mužů, kteří do sebe házeli jedno pivo za druhým a kázali o nezávislé politice

seděla tam a snažila se tvářit, že ji to zajímá, táta na ni udělal dojem svým intelektem

a jestli chceš vědět, co si o tom myslím já, tak ona ho zaujala svým tichým souhlasem

vzali se a přestěhovali do Peckhamu

byla jsem jejich poslední dítě a první holka, vysvětlila Amma a vyfoukla kouř do už tak začouzené místnosti

z mejch tří starších bratrů se stali právníci a doktor a díky tomu, že oni poslušně splnili otcovo očekávání, mě už táta k ničemu nenutil

jeho jedinou starostí bylo, abych se vdala a měla děti

myslí si, že moje herectví je jenom koníček a že nakonec splním oba jeho požadavky

táta je socialista a přeje si revoluci, která přinese lepší svět celýmu lidstvu

doslova

říkám mámě, že si vzala patriarchu

musíš se na to dívat takhle, Ammo, táta se narodil jako muž ve dvacátých letech v Ghaně a ty ses narodila jako žena v šedesátých letech v Londýně

a tím chceš říct co?

nemůžeš po něm chtít, aby tě skutečně „chápal“, jak říkáš

vysvětlila jsem jí, že obhajuje patriarchát a je spoluviníkem systému, kterej utlačuje ženy

říká, že lidský bytosti jsou komplexní

a já na to, ať se na mě nepovyšuje

máma pracovala osm hodin denně, vychovala čtyři děti, vedla domácnost, každej večer naservírovala patriarchovi na stůl večeři a každý ráno mu vyžehlila košili

a on mezitím zachraňoval svět venku

jeho jedinou povinností v domácnosti bylo zajít k řezníkovi pro maso na nedělní oběd – něco na způsob lovce z předměstí

jsem si jistá, že se máma po našem odchodu z domova cejtí nenaplněná, protože ve volným čase uklízí nebo zkrášluje byt

nikdy si na svůj úděl nestěžovala, ani se s ním nepřela, což je jasný znamení, že je utlačovaná

vyprávěla mi, že se ho na začátku zkoušela chytit za ruku, ale on ji setřásl, protože city jsou jen výrazem anglický přetvářky, a tak to už nikdy nezkoušela

ale stejně jí táta dá každej rok k Valentýnu příšerně romantický přání, kromě toho zbožňuje sentimentální country muziku a v neděli večer vysedává v kuchyni a poslouchá alba Jima Reevese nebo Charleyho Pridea

v jedný ruce drží sklenici whisky a tou druhou si utírá slzy

táta žije agitačními večery, demonstracemi, blokádami parlamentu a prodejem revolučního plátku *Socialist Worker* na Lewishamském trhu

když jsem vyrůstala, věčně jsem při večeři poslouchala jeho kázání o zlu kapitalismu a o komunismu a výhodách socialismu

kuchyň byla jeho kazatelna a my jeho nedobrovolný ovečky

přišlo mi, že nás svejma názorama na politiku krmí proti naší vůli

kdyby se vrátil do Ghany po získání nezávislosti, pravděpodobně by se stal váženou osobou

a místo toho je doživotním prezidentem naší rodiny

neví, že jsem lesba, děláš si srandu? máma mi zakázala mu to říct, stačilo, že jsem to prozradila jí, řekla mi, že to tušila od chvíle, když jsem v době, kdy letěly pouzdrový sukně a trvalý, nosila pánský levisky

je si jistá, že až mi bude čtyřicet, tak mě to přejde

tátu „teplouši“ nezajímají, a když se v sobotu večer dívá na stand-upy, může se uchechtat homofobním vtipům, hlavně aby komici neuráželi tchyně nebo černochy

Amma vyprávěla, jak šla v posledním ročníku na škole na první setkání černošských žen v Brixtonu, leták viděla v místní knihovně

žena jménem Elaine, která jí otevřela dveře, si hrdě nesla dokonalou afrosvatozář, pevné končetiny měla upnuté ve světlomodrých džínových kalhotách a těsné džínové košili

Amma ji nechtěla ztratit z dohledu, následovala ji do sálu, kde posedávaly ženy na pohovkách, židlích, polštářích a na podlaze v tureckém sedu a popíjely kávu a cider

nervózně přijala nabízené cigarety, které se posílaly v kruhu, seděla na podlaze opřená o tvídové křeslo rozdrápané od koček a cítila na paži Elaininu teplou nohu

poslouchala jejich diskusi o tom, co znamená být černoškou

co znamená být feministkou, když jim bílé feministické organizace dávají najevo, že u nich nejsou vítány

jak se cítí, když se jim nadává do negrů nebo je mlátí rasističtí grázlové

jaké to pro ně je, když bílí muži otevřou dveře nebo nabídnou svoje místo v městské hromadné dopravě bílým ženám (což je sexistické), ale jim ne (což je rasistické)

Amma měla stejné zážitky, a tak se připojila ke vzájemnému skandování, slyšíme tě, sestro, taky jsme to zažily, sestro

přišlo jí, jako by konečně našla skutečný domov

na konci první schůzky se ženy rozloučily a Amma se nabídla, že zůstane a umyje s Elaine hrnky a popelníky

rozdaly si to na jedné z hrbolatých sedaček v záři pouličních lamp za doprovodu sirén projíždějících policejních aut

tehdy jí to přišlo, jako by se poprvé pomilovala sama se sebou
byl to další návrat domů

když šla o týden později na schůzi
Elaine se muchlovala s jinou ženou
a kompletně ji zazdila
už tam nikdy nešla

Amma a Dominique zůstaly v hospodě až do zavíračky, mezitím do sebe naházely nespočet sklenic červeného vína
rozhodly se, že si musí založit vlastní divadelní skupinu, aby mohly nastartovat kariéru hereček, protože ani jedna nebyla připravená zradit kvůli práci politické ideály
nebo držet hubu, aby si práci udržely
přišlo jim to jako jediný způsob, jak mohou prorazit
načmáraly si pár nápadů na tvrdý toaletní papír, který čmajzly na záchodě
Bush Women Theatre Company jim přišlo jako označení, které nejpřiléhavěji pojmenovává jejich úmysl
jejich hlas v divadle zazní přesně tam, kde je ticho
z jejich spolupráce vzejdou příběhy černošek a Asiatek
vytvoří divadlo podle svých vlastních představ
jejich motto znělo:
Po našem,
nebo vůbec.

2

Zkoušky probíhaly v obývacích pokojích, rekvizity se převážely ve starých vracích, kostýmy se sháněly po second handech, kulisy vyhrabaly na smetišti, pomáhali jim přátelé, spojili síly, všichni se učili při práci, ad hoc

psaly žádosti o granty na starých psacích strojích s chybějícími klávesami, pro Ammu byl rozpočet něco stejně tak vzdáleného jako kvantová fyzika, rozhodně nechtěla dřepět za stolem

Dominique se na Ammu zlobila, protože na organizační schůzky přicházela pozdě a odcházela brzo kvůli údajné bolesti hlavy nebo PMS

hádaly se, když Amma šla do papírnictví, ale hned z něj zase vypadla ven a tvrdila, že z toho dostala panickou ataku

a Amma se zase rozčilovala na Dominique, když jí nedodala scénář, který slíbila napsat, a namísto toho flámovala dlouho do noci, nebo uprostřed hry zapomněla text

šest měsíců od vzniku byly neustále na ostří nože

pustily se do projektu jako kamarádky, aby nakonec zjistily, že spolu pracovat nevydrží

Amma si s ní dala schůzku u sebe doma, aby se domluvily, jestli budou pokračovat, nebo s tím seknou

posadily se k vínu a jídlu z čínského bufetu a Dominique se přiznala, že ji víc baví připravovat divadelní turné než stát před publikem a radši je sama sebou, než aby předstírala, že je někdo jiný

Amma přiznala, že ji baví psát, ale nesnášela administrativu a stála jako herečka vůbec za něco? výborně se jí dařil vztek – znala ho celou škálu

Dominique se stala manažerkou divadla a Amma uměleckou ředitelkou

zaměstnaly herečky, režiséry, návrháře, kulisáky, zorganizovaly několik národních turné, která trvala celé měsíce

jejich hry *Jak je důležité míti Filipu*, *Muzikál o ženské obřízce*, *Ne-dohodnutý sňatek* nebo *Lví královna* se uváděly v komunitních centrech, knihovnách, okrajových divadlech, na ženských festivalech a konferencích

stály před divadlem a rozdávaly letáky příchozím a odchozím divákům, za temných nocí nelegálně vylepovaly plakáty přes billboardy

začaly dostávat recenze v alternativních médiích, a dokonce vydávaly samizdatový měsíčník *Bush Women*

ale kvůli zoufale nízkému prodeji a – jak si musely přiznat – i příšerně chabým textům vyšel po svém grandiózním uvedení jednoho letního večera při setkání v Sisterwrite jen dvakrát

na uvedení přišly ženy, které si chtěly dopřát alkohol zdarma, a pak se vyhrnuly ven na chodník, aby si poklábosily u cigarety

Amma si doplňovala příjem melouchařením v burger baru na Picadilly Circus

kde prodávala hamburgery vyrobené z máčené lepenky posypané rehydrovanou cibulí s plátkem gumového sýra navrch

o pauze se jimi zadarmo ládovala – a pak jí z toho vyskákalo akné

svým oranžovým nylonovým stejnokrojem dávala zákazníkům najevo, že před nimi stojí uniformovaná služebnice připravená plnit rozkazy

a ne její skvělé, umělecké, vysoce individualistické a rebelské já

spřátelila se s kluky, kteří utekli z domova a nabízeli se okolo stanice, a podstrkovala jim křupavé taštičky s hrudkami cukru s jablečnou příchutí

a netušila, že jim za pár let bude chodit na pohřeb

nevěděli, že nechráněný sex znamená tanec se smrtí

nevěděl to nikdo

jejím domovem byla zchátralá továrna v Deptfordu s betonovými zdmi, propadajícím se stropem a partičkou krys, které odolávaly jakémukoli pokusu o vyhubení

poté se stěhovala z jednoho ohavného squatu do druhého, a nakonec si našla místo v nejpříjemnějším squatu v celém Londýně,

v bývalém kancelářském bloku sovětských rozměrů za nádražím King's Cross

měla štěstí, že patřila k prvním, kteří se o něm dozvěděli dřív, než se zaplnil

a zůstala nahoře v patře, když exekutoři přistavili před hlavní dveře hydraulický bagr

což vyvolalo násilná protiopatření a vězeňské tresty pro rváče, kteří si mysleli, že exekutoři si zaslouží leda pořádnou nakládačku

nazvali to bitvou u King's Cross

od té doby se budově říkalo republika Freedomia

a kromě toho měli štěstí, protože vlastník objektu, jistý Jack Staniforth, který pobýval v daňovém ráji v Monte Carlu, vydělával majlant v rodinném nožířském podniku v Sheffieldu, a když se k němu od jeho realitní holdingové společnosti doneslo, co se stalo, ukázalo se, že má pro jejich situaci pochopení

ve španělské občanské válce bojoval za interbrigádu

a špatná investice v podobě budovy v jedné z nejomšelejších londýnských oblastí byla jen malou vadou na kráse v jeho účetnictví, kterou mohl okamžitě pustit z hlavy

když se budou o místo starat, napsal jim

tak tam můžou zůstat zadarmo

přestali nelegálně odebírat elektřinu a založili si účet u jednoho londýnského poskytovatele

a stejně to udělali i s plynem, který doposud platili padesátníkovými mincemi vhazovanými do měřicího přístroje

museli vytvořit plán údržby a v sobotu ráno se kvůli němu scházeli v největší místnosti

marxisté požadovali, aby sestavili ústřední výbor dělnické republiky Freedomia, což Ammě přišlo trochu pozérské, protože se jí zdálo, že zaujímají „principiální postoj proti kapitalistickým bestiím" jen proto, aby nemuseli pracovat

hipíci navrhli, že vytvoří komunitu a budou všechno sdílet, ale byli tak v pohodě a vyklidnění, že je všichni překřičeli

environmentalisté chtěli zakázat freonové spreje, plastové tašky a deodoranty, proti čemuž protestovali všichni, a to dokonce i pankáči, o kterých bylo všeobecně známo, že zrovna nevoní

vegetariáni požadovali zavedení bezmasé stravy, vegani chtěli vyřadit i mléčné výrobky, makrobiotici navrhovali, aby všichni jedli k snídani dušené zelí

rastafariáni chtěli zlegalizovat konopí a zarezervovali si plácek na pozemku vzadu pro bubnovací sleziny ve stylu nyabinghi

harekrišňáci si přáli, aby se všichni připojili k jejich průvodům po Oxford Street

pankáči chtěli povolení hrát uřvanou hudbu a všichni ostatní je samozřejmě okamžitě umlčeli

gayové vyžadovali, aby byly v ústavě budovy zakotveny antihomofobní zákony, načež se všichni zeptali, v jaký ústavě?

radikální feministky si uzurpovaly samospravné družstevní obytné části vyhrazené pouze ženám

lesbické radikální feministky si vymiňovaly své vlastní části mimo místa vyhrazená pro nelesbické radikální feministky, která budou mít taktéž v samosprávě

černé radikální lesbické feministky chtěly to samé, ale pod podmínkou, že na určená místa nesmí vstupovat žádní běloši jakéhokoli pohlaví

anarchisté z místnosti odešli, protože jakákoli forma vlády byla zradou všeho, čemu věřili

Amma byla nejradši sama a družila se jen s těmi, kteří se nesnažili vnutit svou ideologii všem ostatním

nakonec se vytvořil rotující správní výbor s řadou pravidel proti prodeji drog, sexuálnímu obtěžování a voličům konzervativců

plácek vzadu se stal komunitním prostorem, kde se vystavovaly sochy z kovového šrotu

laskavost umělců

Ammě se podařilo získat tak velkou pracovnu, že by si kolem ní mohla chodit zaběhat

se soukromým záchodem a umyvadlem, které udržovala dokonale čisté a které díky její péči voněly po květinách

natřela stěny a strop křiklavě červenou barvou, strhla šedé kancelářské koberce, naházela na dřevěnou podlahu pár rohoží utkaných z palmových vláken, obstarala si z druhé ruky sporák, lednici, sedací pytel, futon a vanu ze sběrného dvora

pokoj měla tak velký, že v něm mohla pořádat párty a nechat přespávat známé

párty udržoval v chodu gramofon, na kterém se točily vinyly s disko beaty Donny Summerové, Sister Sledgové, Minnie Ripertonové a Chaky Khanové

Roberta, Sarah, Edith, Etta a Mathilde Santingová byly soundtrackem na konci nočních svádění

za černým lakovaným paravánem z osmnáctého století, který zachránila z kontejneru u staré čínské ambasády

vyzkoušela hodně freedomijských žen

chtěla sex na jednu noc, většině žen to ale nestačilo

došlo to do bodu, kdy se bála, že se na chodbě potká se svými bývalými trofejemi, třeba s Maryse, překladatelkou z Guadeloupu

když zrovna netloukla na Amminy dveře uprostřed noci s prosíkem, ať ji pustí dovnitř, číhala venku a vylévala si na všech zlost

později začala chrlit z okna nadávky, kdykoli viděla Ammu blížit se k budově, nakonec to vyvrcholilo tím, že vyklopila Ammě na hlavu kbelík zeleninových slupek, když ji viděla procházet pod oknem

což naštvalo environmentalisty i správní výbor, kteří považovali za nutné Ammě napsat, že má „přestat srát sama sobě na hlavu“

na což jim Amma odpověděla, že je zajímavé, jak se lidé, kteří si jen přičichnou k moci, okamžitě promění v *totalitní fašisty*

ale dostala lekci, a navíc mezitím měla pozornosti dost; Amma a Dominique jako vůdčí postavy Bush Women Theatre přitahovaly zástupy fanynek

od čerstvě vyklubaných, sotva dospělých leseb po ženy, které by mohly být jejich matkami

Amma nikoho nediskriminovala, před přáteli se vychloubala, že její choutky jsou zcela egalitářské, protože sahají napříč kulturami, třídami, politickým přesvědčením, rasami, vyznáním a generacemi

díky čemuž měla, díkybohu, větší hrací pole než většina

(radši zamlčela, že ji rajcují velká prsa, protože by bylo nefeministické izolovat části těla, a tím je sexuálně instrumentalizovat)

Dominique byla vybíravější a sériově monogamní, zaměřila se na herečky, ty blonďaté zvlášť, jejichž mikroskopický talent zastínila jejich makroskopická krása

nebo modelky, jejichž *vzhled* byl jejich talentem

oblíbily si bary, kam chodily jen ženy

Fallen Angel, Rackets, Bell, Drill Hall Theatre, kam chodily v pondělí *lesbianarati*, a špeluňku Pearl's v Brixtonu v pátek večer, již vedla Jamajčanka Pearl ve středním věku, která vyházela ze sklepa nábytek, postavila do něj zvukovou aparaturu a vybírala u dveří vstupné

Ammě připadal závazek k jedné osobě jako vězení, neodešla z domova za životem plným svobody a dobrodružství proto, aby skončila připoutaná k touhám jiné osoby

když se s nějakou ženou vyspala víc než dvakrát nebo třikrát, její milenka většinou přestala být atraktivně nezávislá a začala ji stále víc vyžadovat

v průběhu jednoho jediného *týdne*

Amma se stala výhradním zdrojem jejich štěstí a ženy si prosazovaly svou autoritu na úkor její autonomie, a to jakýmikoli prostředky

trucováním, pláčem, obviňováním ze sobectví a bezcitnosti

Amma se naučila všechny ženy odříznout, dopředu oznámit své úmysly, nikdy se s žádnou nevyspat dvakrát nebo, nedej bože, i třikrát

i kdyby to chtěla sama

sex pro ni byl jednoduchý, neškodný, pouhým lidským potěšením a do čtyřicítky si ho užila víc než dost

kolik jich měla? sto, nebo ještě dalších padesát? určitě ne víc?

pár přátel jí navrhlo, že by měla jít na terapii, aby se usadila, a ona namítla, že je v podstatě panna ve srovnání s rockovými hvězdami, které se chlubily ulovenými ženami a všichni jim za to fandili

už jim někdo řekl, že by si měli zajít na psychoanalýzu?

bohužel jedna nebo dvě z tehdejších trofejí ji poslední dobou pronásledují na sociálních sítích, kde na uživatele číhá minulost, aby jim v pravý čas dala políček

jako jedna žena, která napsala, že s ní měla před pětatřiceti lety svou první sexuální zkušenost a že Amma tehdy byla tak opilá, že ji celou pozvracela

měla jsem z toho takové trauma, že jsem se přes to nikdy pořádně nepřenesla, naříkala

nebo jiná žena, která ji pronásledovala po Regent Street a hulákala na ni, že jí Amma zhruba ve stejné době nezvedla telefon

kdo si myslíš, že seš, ty nabubřelá divadelní náno, co se akorát ráda předvádí? nejsi vůbec nic, přesně tak, vůbec *nic*

neměla bys vysazovat prášky, lásko, zařvala na ni Amma a pak vklouzla do Topshopu zanořeného v podzemí

Ammu už dávno přestalo bavit skákat pořád s někým novým do postele; postupně začala toužit po intimnosti, která pramení z emocionální blízkosti k druhé osobě, i když to nemusí být osoba jediná

nejradši má nemonogamní vztahy, nebo se tomu teď říká polyamorie? jak to nazývá Yazz, ale přesně to samé přece vyjadřuje označení nemonogamie, *dceruško*

patří k nim Dolores, grafička z Brightonu, a Jackie, terapeutka z Highgate

jsou ve hře už sedm let, respektive tři roky, a kromě vztahu s ní jsou obě nezávislé ženy se svým vlastním životem (a dětmi)

nejsou na ni vázané, nic od ní nevyžadují, nežárlí ani nejsou majetnické a vlastně se navzájem mají rády, takže jo, sem tam dojde i na trojku

příležitostně

(kdyby se to dozvěděla Yazz, tak zešílí)

když si teď Amma, která už je ve středním věku, někdy vybaví mladá léta, cítí nostalgii, vzpomíná, jak se jedinkrát vydala s Dominique prozkoumat legendární lesbický noční klub

v posledních letech své padesátileté existence se ukrýval v suterénu kdesi v Chelsea

skoro nikdo tam nebyl, dvě ženy středního věku stály u baru, měly pánské sestřihy a obleky a vypadaly, jako by vylezly přímo z knihy *Studna osamění*

taneční plocha byla nasvícená jen decentně a dvě velmi staré a velmi malé ženy, jedna v černém obleku a druhá v šatech ve stylu čtyřicátých let, tancovaly s navzájem přilepenými tvářemi na *The Look of Love* od Dusty Springfieldové

škoda že uprostřed stropu chyběla třpytivá diskokoule, ze které by se na ně snášel hvězdný prach.

3

Amma zahodí kelímek od kávy do koše a vykročí přímo k divadlu, projde kolem betonového skateboardového parku vyzdobeného graffiti

je brzo ráno, a tak tu mládež ještě nezkouší skoky a otočky, a u toho se nezabije, i když nenosí přilby ani chrániče na kolena

tihle mladí, kteří jsou tak nebojácní

stejně jako Yazz, která jezdí na kole bez helmy

a radši hned vypadne, když jí matka řekne, že její nošení může být rozdíl mezi tím

a/ že ji začne bolet hlava

b/ že se znovu naučí mluvit

vejde do hlediště, pozdraví se se zaměstnancem ochranky Bobem, který jí popřeje na večer úspěch, projde uličkou mezi sedadly, pokračuje po schodech nahoru až na jeviště, které připomíná jeskyni

pohlédne do prázdného, hrobově tichého vějířovitého auditoria postaveného po vzoru řeckého amfiteátru, jež zaručuje komukoli v hledišti nerušený výhled na scénu

dnes večer zaplní sedadla přes tisíc diváků

skoro nemůže uvěřit, že se tu sejde tolik lidí jen kvůli její hře

celá sezona se vyprodala dřív, než vyšla první recenze

a pak že prý neexistuje poptávka po jinakosti!

Poslední amazonka z Dahomey, scénář a režie: Amma Bonsuová

odehrává se v osmnáctém a devatenáctém století, kdy bojovnice sloužily králi

ženy, které žily v králově blízkosti a dostávaly přísuny jídla a otrokyň

které opouštěly palác s mladou otrokyní v čele a zvonily při tom na zvonec, čímž varovaly muže, aby odvrátili pohled, nebo je ženy zabijí

které střežily palác, na rozdíl od mužů, jimž se nedalo věřit, protože by spícímu králi mohli useknout hlavu nebo ho vykastrovat šavlí

které byly vycvičené šplhat nahé po trnitých akáciových větvích, aby se zocelily

které byly vysílány na devět dní do nebezpečného lesa, aby přežily o samotě

které byly vynikající střelkyně a dokázaly bez námahy setnout nepříteli hlavu a pak ho vykuchat

které bojovaly se svými yorubskými sousedy a francouzskými kolonizátory

ze kterých vyrostla šestitisícová armáda, a všechny byly formálně provdané za krále

jinak měly sexuální vztahy zakázané a všichni chlapci, kteří se jim narodili, byli zabiti

když se o této historii Amma dozvěděla poprvé, rozhodla se, že si to budou muset rozdávat mezi sebou, protože přesně to se přece stává, když se oddělí pohlaví, že ano?

a tak se zrodil nápad na hru

poslední amazonka je Nawi, která vstupuje na scénu, když ji předvedou před krále jako zranitelnou nevěstu; není schopná donosit mu dítě, a tak ji vyženou z jeho komnaty a donutí ji připojit se k ženským bojovým jednotkám, kde přežije nebezpečný výcvik a díky silné fyzické konstituci a mazaným bojovým taktikám získává stále vyšší hodnosti, a nakonec se z ní stane legendární amazonská generálka, která svou zuřivostí šokuje všechny cizí pozorovatele

v Ammině hře je Nawi loajální ke svým četným milenkám i poté, co se jich nabaží, zařídí, aby jim král přidělil jen jednoduché domácí povinnosti a neodvrhl je za brány do chudoby

na konci hry je Nawi stará a osamocená, znovu obnoví vztahy se svými dřívějšími milenkami, které v podobě hologramů bloudí kolem jako přeludy

opět prožije války, ve kterých se proslavila, včetně těch, které vyprovokoval král, aby otrokářům nahradil zakázaný prodej otroků v obou Amerikách tím, že nechal lodě s otroky nelegálně obeplouvat blokády, aby s nimi mohl obchodovat

je hrdá na své činy

ve videoprojekci jsou vidět bitvy, burácející armády útočících amazonek ohánějících se mušketami a mačetami

křičí a řítí se na obecenstvo

až hrůzou běhá mráz po zádech

nakonec

Nawi umírá

světla pomalu blednou

až úplně zhasnou

Ammu by potěšilo, kdyby přiletěla Dominique, aby hru viděla, vždyť to byla ona, která hru četla před deseti lety jako první, když ji Amma napsala

hru, kterou se jí povedlo zinscenovat až po takové době, protože všechna divadla, kterým hru poslala, ji odmítla, poněvadž jim přišla nevhodná

a ona nemohla snést myšlenku, že by měla oživit Bush Women Theatre

když Dominique odešla, musela se s divadelní společností probíjet sama

a pár let v tom skutečně pokračovala, i když se cítila opuštěná a nikdy se jí nepodařilo najít nikoho, kdo by Dominique dokázal nahradit, někoho, kdo by nabídl praktická řešení pro Amminy kreativní nápady

a tak nakonec společnost rozpustila

a odešla na volnou nohu

Shirley

její nejstarší kamarádka dnes dorazí, chodí na všechny Ammi-ny hry už od začátku, je konstantou jejího života od dob, kdy se v jedenácti letech potkaly na gymnáziu, a Shirley, jediná další hnědá dívka ve škole, si to na školním dvoře namířila přímo k Ammě, která tam stála sama o polední přestávce uprostřed rozjařených dívek v zelených uniformách, jež pištěly a skákaly panáka a hrály na babu

a najednou před ní stála Shirley

Shirley s dokonale vyžehlenými vlasy a zářivě lesklým obličejem (Amma později zjistila, že to bylo díky krému) a perfektně uvázanou školní kravatou a bílými punčochami až ke kolenům

úplně klidná, upravená, krásná

na rozdíl od Ammy a jejích vlasů, které měla rozcuchané hlavně proto, že si je pořád vytahávala z copánků, jež jí každé ráno upletla matka

a punčochy jí pořád sklouzávaly ke kotníkům, protože si neustále musela o sebe otírat nohy

školní svetr měla o tři velikosti větší, protože matka chtěla, aby jí vydržel na celé tři roky

ahoj, řekla, já jsem Shirley, nechceš se mnou kamarádit?

Amma kývla, Shirley ji vzala za ruku a zavedla ji k hloučku holek skákajících gumu, který chvilku předtím opustila

od té doby byly nerozlučná dvojka, Shirley dávala pozor při hodinách a Amma se mohla spolehnout, že jí Shirley pomůže s úkolem

Shirley hodiny poslouchala Ammu, která jí vykládala, do kterých kluků se zamilovala, a po přechodném bisexuálním období (s krátkým zamilováním do Shirleyiných bratrů Errola a Tonyho) do kterých holek

Shirley o Ammině sexualitě nikdy neřekla nic špatného, kryla Ammu, která chodila za školu, a náruživě poslouchala její

historky z počátků divadelního spolku – o kouření, muchlování, pití a hraní –, přesně v tomhle pořadí, a ačkoli se jejich cesty po škole rozdělily, Shirley chtěla učit a Amma dělat divadlo, jejich přátelství vytrvalo

a i když Ammini světaznalí přátelé tvrdili, že je Shirley ten nejnudnější člověk na zemi, a to jako fakt musela pozvat zrovna *ji*? Amma se za Shirleyinu obyčejnost postavila

je dobrý člověk, protestovala

Shirley hlídala Yazz, kdykoli to Amma potřebovala (a Amma zase pohlídala Shirleyiny holky, jednou nebo možná dvakrát?)

Shirley si nikdy nestěžovala, když si Amma potřebovala půjčit peníze, aby zaplatila dluhy, a někdy jí je jako dárek k narozeninám odpustila

Ammě to dlouho přišlo jako jednostranně výhodné přátelství, než usoudila, že vnáší do Shirleyina bezpečného a předvídatelného života zajímavost a jiskru

a to bylo *to*, čím jí oplácela

a co její okruh nebo *parta*, jak ji opravila Yazz, prosím tě, mami, dneska se už neříká okruh přátel, to se říkalo tak před sto lety

chybí jí to, čím dřív bývali její přátelé, když ještě sami sebe objevovali a netušili, jak moc se v následujících letech změní

její přátelé chodili na premiéry a domlouvali se spolu po telefonu (po pevné lince – jak to tehdy vůbec *mohlo fungovat*?), že si večer spontánně někam vyrazí

sdíleli spolu dramatické scény, které sami vyvolávali

Mabel byla fotografka na volné noze, která po překročení třicítky najednou přestala být lesbou, spolu s radikální životní změnou se vykašlala na všechny lesbické kamarádky a stala se pravděpodobně první černou ženou v domácnosti v Shires, která jezdila na koni a nosila prošívanou bundu značky Barbour

Olivine, které se dlouho nedařilo prorazit v Británii jako herečka, zahnízdila v Hollywoodu, kde žila život hvězdy s výhledem na oceán a nablýskanými fotkami v časopisech, protože byla tak tmavá, že se jí podařilo získat roli ve významném detektivním seriálu

Katrina byla zdravotní sestra, která se vrátila do Aberdeenu, kam patřila, jak říkala, kde v sobě znovu probudila lásku ke všemu anglickému a provdala se za lékařku Kirsty a odmítala se vracet do Londýna

Lakshmi dnes dorazí, je saxofonistka, která kdysi k jejím hrám skládala hudbu, ale pak se rozhodla, že neexistuje nic horšího než kompozice a melodie, a pustila se do avantgardy a začala tvořit cosi, čemu Amma potají říká vrzání, Lakshmi se svými výtvory pravidelně obráží ujeté festivaly na odlehlých místech, kde je v obecenstvu víc krav než lidí

Lakshmi se proměnila v prapodivnou figurku, kterou považují oddaní studenti, jež vyučuje na hudební škole, za svého guru

shromažďují se u krbu v jejím obecním bytě a popíjejí z hrnků levný cider

a ona zatím sedí v tureckém sedu na pohovce ve splývavé róbě, vlasy má protkané stříbrem

a kritizuje kadenci akordů a velebí mikrotonální improvizace a polytempické, polyrytmické a multifonní struktury a efekty

přičemž prohlašuje, že hudební skladba je mrtvá, dámy a pánové

jsem pro moderní impro

ačkoli se Lakshmi blíží šedesátce, její milenecké protějšky, ať už muži, nebo ženy, zůstávají v rozsahu 25–35 let, a pokud se začnou blížit horní věkové hranici, vztah skončí

a když si ji Amma za to dobírá, Lakshmi se na ni vytasí s tím, že to *rozhodně* není kvůli tomu, že by její milenci už nebyli tak

tvární nebo byli okoukaní nebo neměli už tak pevnou pokožku, to rozhodně ne

dřív měla i kamarádku Georgie, jedinou, která se nedožila devadesátých let

učila se na instalatérku, pocházela z Walesu a její jehovističtí příbuzní se jí zřekli, protože byla lesba

stala se ztraceným sirotkem, kterého si všichni vzali pod svá křídla

jediná žena mezi instalatéry, které zaměstnávalo město, musela od svých mužských kolegů neustále snášet narážky a vtipy o šroubech, matkách, hmoždinkách, ucpaném odtoku a zástrčkách a zásuvkách

a taky poznámky o tom, co provedou s její zadnicí, když opravovala něco pod dřezem nebo se shýbala k odtoku

Georgie

denně pila dva litry koly a v noci ji míchala s alkoholem a drogami

z kamarádek byla nejméně atraktivní a bohužel si hloupě myslela, že zůstane navždycky na ocet

flámy pro Georgie často končily pláčem, že nikoho nesbalí, protože je moc ošklivá, ale to přece není pravda, říkali jí všichni ostatní a ujišťovali ji, že je atraktivní, i když Ammě připomínala víc Artfula Dodgera než Olivera Twista

což ale ve světě leseb zas tak moc nevadilo

Amma nikdy nezapomene na okamžik, kdy ji viděla naposledy, obě dvě seděly na obrubníku před Bellem, kolem nich se potáceli opilci a Amma strčila Georgie do krku prst, aby ji přinutila vyzvracet prášky, které Georgie spolykala na záchodě

od té doby, co se poznaly, to bylo poprvé, kdy jí dala Amma najevo, jak ji frustruje, že její kamarádka je tak beznadějný pří-

pad, že je tak nejistá, že se neumí chovat jako dospělá a že je pořád opilá, přestaň se chovat jako malá, Georgie, už bys měla kurva dospět!

o týden později Georgie vypadla z balkonu v horním patře mrakodrapu Pepys Estate v Deptfordu, kde žila

Amma dodnes neví, jak Georgie zemřela

spadla (nehoda), zkoušela, jestli umí létat (LSD), skočila (sebevražda) nebo ji někdo strčil (nepravděpodobné)

pořád se cítí provinile, pořád se ptá, jestli to byla její vina

Sylvester na premiéru dorazí vždycky, i kdyby to bylo jen kvůli alkoholu zdarma na následném rautu

před několika dny ji obvinil z toho, že se z ní stala prostitutka, chvíli předtím ji odchytil u stanice v Brixtonu, když šla domů ze zkoušky

a překecal ji, aby si s ním dala skleničku v Ritzy, posadili se v baru nahoře, kde byly stěny polepené plakáty z nezávislých filmů, na které chodili v dobách, kdy se spolu seznámili na divadelní škole

filmy jako *Růžoví pelikáni*, kde hlavní roli ztvárnila drag queen Divine, *Zrozen v plamenech*, *Dcery prachu*, *Sbohem, má konkubíno*, *Místo vzteku* od Pratibhy Parmarové a *Handsworthské písně* od Black Audio Film Collective

filmy, které při vytváření vlastního divadla ovlivnily i její estetiku

ačkoli se se svými stejně pokleslými zálibami nikdy Sylvesterovi nesvěřovala, protože na to, aby to mohl pochopit, byl příliš velký politický puritán

třeba se svou závislostí na *Dynastii* a *Dallasu*, a to originálních seriálech i jejich novějších reinkarnacích

nebo *Amerika hledá top modelku* a *Vem si mě!* nebo *Big Brother* a dalšími…

Amma pohlédla na další alternativce u baru, kteří se nastěhovali do Brixtonu v dobách, kdy v něm sice bujel zločin, ale bydlení bylo dostupné

byli to její lidé, dvakrát spolu prožili pouliční nepokoje a byli hrdí na své multikulturní sociální kontakty a rodokmeny, jako v případě Sylvestera, který sem dorazil při své pouti, na níž hledal sám sebe, aby navštívil komunitní centrum pro gaye, již stále přicházeli a odcházeli, a přitom zde potkal svého životního partnera Curwena, který sem krátce předtím přijel ze Svaté Lucie

tvořili tak nádherný pár

Sylvester (neboli Sylvie) býval tehdy krásný a měl blond vlasy, většinu osmdesátek strávil v dámských šatech, dlouhé vlasy mu splývaly na záda

nezapadal do genderových škatulek, které vyžadovala společnost v dobách, kdy to ještě zdaleka nebylo trendy jako teď, rád si stěžoval, že to *on* byl první

Curwen, který měl pihatou, světle hnědou pleť, klidně nosil turban, kilt nebo kožené lacláče a byl dokonale nalíčený

když se mu zachtělo

aby dal najevo nesouhlas se společenskými konvencemi

jak sám tvrdil

Sylvester je teď šedivý, proplešatělý a vousatý a nosí jen vytahané montérky

tvrdí, že je to skutečná čínská pracovní uniforma, kterou koupil na eBayi

a Curwen nosí vlněný retrokabát a džínové lacláče

u vedlejšího stolu seděli dva mladí muži, se svými kancelářskými sestřihy do zdejšího prostředí nezapadali, hladké tváře, padnoucí obleky a naleštěné boty

Amma a Sylvester si vyměnili pohledy, oba tyhle vetřelce, kteří kolonizovali místní čtvrť, nesnášeli, protože se povyšovali nad

zdejšími rádoby luxusními restauracemi a bary, jež vznikaly v bývalé tržnici, kde se dřív ve stáncích prodávali papoušci, ryby, jamy, tropické ackee, chilli papričky, africké suroviny, tkaniny, holandské hrnce, obří nigerijští hlemýždi a nakládaná čínská vejce

teď ve zdejších podnicích najímali ochranku, která odháněla místní obyvatele

protože zatímco cílová skupina si ráda zašla povyrazit se do „slumu" s podřadným PSČ SW2 nebo SW9

ve skutečnosti jim v DNA kolovala krev z lepších čtvrtí SW1 nebo SW3

Sylvester se hodně angažoval v kampani „Brixton Brixtonem"

revoluční vášeň ho ani trochu neopustila

což zrovna nemluvilo v jeho prospěch

Amma toho večera usrkávala už sedmou kávu, tahle v sobě měla likér drambuie, a Sylvester mezitím pil pivo přímo z láhve, revolucionáři přece pijou zásadně z flašky, jak tvrdil

pořád vedl socialistickou divadelní společnost 97 %, se kterou obrážel okrajové akce a „těžko dostupné komunity", a ona by to měla dělat *taky*

Ammo, měla bys svoje hry uvádět v komunitních centrech a knihovnách, a ne před těmi rádobylepšími pokrytci v Národním

namítla na to, že když naposledy něco hrála v knihovně, dorazili prakticky jenom bezdomovci, kteří v lepším případě spali a v tom horším nahlas chrápali

bylo to asi před patnácti lety, přísahala si, že už to nikdy neudělá

sociální inkluze je důležitější než sukces, nebo by se tomu radši mělo říkat šuk-ces? namítl na to Sylvester a Amma ho nedokázala přesvědčit, že udělala správně, když se pustila do ambicióznějších projektů, zatímco on do sebe házel jedno pivo za druhým, které platila *ona* (určitě vydělávᾶš majlant, když jsi teď tak slavná)

oponovala mu, že má právo na inscenace v Národním a že divadlo musí přitáhnout i jiné diváky než jen šosáky z předměstí, kteří si na den vyjedou do Londýna, a připomněla mu, že přesně takoví jsou i jeho rodiče, bankéř v důchodu a žena v domácnosti z Berkshire, kteří jezdí do Londýna za kulturou a kteří ho podporovali i v době, když se jako teenager přiznal k homosexualitě

jednou se v opilosti prořekl, že mu dávají měsíční kapesné

(a ona nebyla zlá, aby mu to předhazovala)

jde o to, řekla, že provokace na okraji dění jsou sice fajn, ale musíme změnit i mainstream, všichni přece platíme daně, ze kterých tahle divadla žijou, že jo?

Sylvester na ni samolibě vytasil, že je renegát a na daně kašle

ale já *už* ne a ty bys je *měl* platit taky

opřel se, oči měl z vypitého piva vodnaté, potichu si ji zkoumavě prohlížel, znala ten pohled, alkohol v jejím dobrém příteli probouzel jízlivost, která mu jinak chyběla

přiznej si, Ami, že ses vzdala svých principů kvůli ambicím a teď patříš k establishmentu s velkým E, řekl, jsi oportunistka

vstala, popadla patchworkovou kabelku s africkými motivy a vyšla ven na ulici

po chvíli se ohlédla a viděla ho, jak se opírá o zeď před Ritzy a balí si cigaretu

ještě pořád si je balí

tak si tam zůstaň, Sylvie.

4

Amma šla domů za tmy, pořád cítila vděk, že se jí v tak pozdním věku podařilo pořídit dům, v době, kdy byla prakticky bezdomovkyně

nejdřív zemřel Jack Staniforth a jeho syn Jonathan, který nemohl skousnout skandální rozhodnutí svého otce, že nebude celé

roky vydělávat na revitalizaci King's Crossu, přes nějž jednou měly jezdit vlaky z Londýna do Paříže

dal obyvatelům Freedomie tříměsíční výpověď

Amma byla zdrcená, ale současně musela uznat, že měla štěstí, protože celou dobu předtím nezaplatila za nájem ani penci, ačkoli žila ve městě, které se stalo jedním z nejdražších na planetě

když opouštěla bývalou pracovnu s rozměry běžecké dráhy a okny s výhledem na vlaky, které přijížděly do stanice ze severní Anglie, plakala

nemohla si dovolit tržní nájemné a neměla nárok na příspěvek na bydlení

přespávala u přátel na gauči a pak jí někdo nabídl volnou místnost

kruh se uzavřel

potom jí zemřela matka, její útroby požrala bezohledná, hladová choroba, která ničila jeden orgán za druhým

Ammě to přišlo symptomatické a symbolické pro utlačování, kterým si její matka prošla

máma nikdy nenalezla sama sebe, vyprávěla Amma přátelům, přijala svou podřízenou roli v manželství a shnila zevnitř

při pohřbu na otce skoro nedokázala pohlédnout

nedlouho poté otec zemřel ve spánku na infarkt; Amma si myslela, že si smrt přivolal, protože nedokázal žít bez manželky, která se o něj starala od jejich začátků v Anglii

překvapilo ji, jak moc ji to sebralo

později litovala, že mu neřekla, jak ho má ráda, byl to její otec, dobrý člověk, samozřejmě ho měla ráda, došlo jí to až po jeho smrti, byl sice patriarcha, ale matka měla pravdu, když řekla, že to byl člověk své doby a kultury, Ammo

když otec musel náhle utéct z Ghany, byl zdrcený, vykládala při smuteční řeči na pohřbu, na který přišli jeho socialističtí soudruzi

to, že musel opustit svůj domov, rodinu, přátele, kulturu, mateřský jazyk a odejít do země, která ho nechtěla, ho muselo zničit

a jakmile se mu narodily děti, chtěl, abychom dostali vzdělání v Anglii, a tím naděje na návrat zhasla

otec věřil ve vyšší smysl socialistické politiky a aktivně se zasazoval o to, aby se svět stal lepším místem

neřekla jim, že brala otce jako samozřejmost a od dětství až do jeho smrti na něj nahlížela svým úzkoprsým, bohorovným prizmatem, i když neudělal nic špatného, pouze neplnil její feministická očekávání

byla jen sobecký, hloupý spratek, a teď už bylo pozdě

na rozdíl od ní jí on dával najevo, že ji má rád, dělal to každý rok na její narozeniny, když ještě žila matka, která jí koupila přání, on ho podepsal a ona ho pak odeslala

její úspěšní bratři jí laskavě přenechali svůj podíl z rodinného domu v Peckhamu

prodala ho a peníze použila na zálohu na malý domek s terasou a zahrádkou na dvorku na Railton Road v Brixtonu

místo, které patřilo jen jí.

5

Yazz

se narodila před devatenácti lety v porodním bazénku v Ammině obývacím pokoji ozářeném svíčkami

obklopená vůní kadidla, šuměním vln z reproduktorů, doulou i porodní asistentkou, Shirley a Rolandem – jejím skvělým přítelem, který souhlasil, že se stane otcem jejího dítěte poté, co v ní smrt obou rodičů zažehla nebývalou touhu po množení

naštěstí pro ni Roland, který žil v pětiletém svazku s Kennym, také pomýšlel na otcovství

bral si Yazz každý druhý víkend, přesně podle dohody, a Ammě to bylo líto, protože namísto toho, aby si od pátku odpoledne do neděle večer bláznivě užívala svobodu, postrádala své novorozeňátko

Yazz byla zázrak, o kterém nikdy nevěděla, že si ho přeje, a dítě jí skutečně přineslo naplnění, s čímž se svěřovala jen zřídka, protože to bylo jaksi nefeministické

Yazz se měla stát jejím alternativním experimentem

kojila ji úplně kdekoli a bylo jí jedno, jestli matčina potřeba nakrmit své dítě někoho uráží

brala ji s sebou všude, zavázala si ji do šátku na záda nebo na hruď, a když chodila na zkoušky, odložila ji do rohu, a když musela na schůzku, pokládala ji na stůl

brala si ji s sebou do vlaku a letadla v malé cestovní postýlce, která spíš připomínala cestovní tašku, jednou ji málem poslala do skeneru na letišti a pak prosila, aby ji kvůli tomu nezatkli

vytvořila konstelaci sedmi kmoter a dvou kmotrů

aby měla jistotu, že bude mít dost lidí na hlídání, až Yazz nebude tak povolná a přenosná

Yazz se mohla oblékat, jak si zamanula, jen tím nesměla ohrozit sebe ani své zdraví

Amma chtěla, aby Yazz měla možnost svobodného projevu až do doby, kdy jejího dětského svobodného ducha zlomí přísná pravidla represivního vzdělávacího systému

nechala si její fotku, na které jde po ulici s plastovým římským brněním, oranžovou baletní sukýnkou, bílými vílími křídly, na nohou červenobílé pruhované legíny a na nich žluté kraťasy, na každé noze jinou botu (sandál a holínku), na puse, tváří a čele rozmazanou rtěnku (tahle fáze ji brzy přešla) a vlasy svázané do různých druhů culíků, ze kterých visí miniaturní panenky

Amma ignorovala soucitné i pohrdlivé pohledy kolemjdoucích a omezených matek na hřišti a v jeslích

Yazz nikdy nedostala vynadáno za svůj názor, Amma jí ale vytýkala sprostá slova, protože Yazz si musela rozšiřovat svou slovní zásobu

(Yazz, nemusíš říkat Marisse, že je zasraná smradlavá kráva, ale že tě to s ní nebaví, nebo že je ti s ní nepříjemně)

a i když Yazz vždycky nedostala, co chtěla, pokud si své přání dokázala dostatečně obhájit, měla aspoň šanci

Amma si přála, aby se z její dcery stala volnomyšlenkářská, silná feministka

později ji brala na kurzy osobního rozvoje pro děti, aby jí dodala sebedůvěru a řečnické schopnosti a Yazz tak mohla vzkvétat v jakémkoli prostředí

velká chyba

mami, prohlásila Yazz, když jí bylo čtrnáct a měla s přáteli namířeno na Reading Music Festival, nechceš přece poškodit můj mladistvý vývoj tím, že bys omezovala moje aktivity v tak kritické fázi mé cesty k tomu, abych se stala nezávisle myslící a vyjadřující se dospělou osobou, jak ode mě očekáváš, to si snad opravdu přeješ, abych se vzepřela proti tvým staromódním pravidlům a utekla z bezpečí domova a žila na ulici a musela se kvůli přežití uchýlit k prostituci a potom začala brát drogy, páchala trestnou činnost, trpěla anorexií a nacházela si násilnické vykořisťující partnery dvakrát tak staré jako já a nakonec skončila v crackovém doupěti?

Amma celý víkend, který její holčička strávila pryč, mohla strachy zešílet

chlapi vrhali na její dceru vilné pohledy už od doby, kdy vstoupila do puberty

všude kolem se to pedofily jen hemží

o rok později ji Yazz nazvala feminacistkou, zrovna se chystala na párty a Amma si dovolila jí navrhnout, aby si vzala trochu delší sukni a nižší podpatky a taky si maličko povytáhla výstřih,

aby si zakryla aspoň 30 % těla, a ne jen nynějších nepříliš vhodných 20 %

a to se ještě nezmínila o takzvaném příteli, kterého si Amma zběžně prohlédla, když Yazz přivezl autem

jakmile Yazz vstoupila do dveří, Amma už čekala v chodbě, aby jí položila klasickou neškodnou otázku, na kterou by se zeptal každý rodič

co je zač a co dělá? a doufala, že jí Yazz řekne, že její přítel ještě chodí na střední, takže je to celkem neškodný kluk

Yazz jí s kamennou tváří drze opáčila, mami, je mu třicet a je to psychopat, který unáší nevinné ženy a nechává je celé týdny zamčené ve sklepě a užívá si s nimi po svém, a nakonec je rozseká na kousky, které si schovává v mrazáku a v zimě si z nich dělá dušenou pečeni

a pak se odporoučela nahoru a nechala za sebou odér marihuany

dítě, které vychovala, se navíc nikdy neprohlásí za feministku

feminismus je stádní, vmetla jí Yazz, a abych řekla pravdu, i to, že je někdo žena, je dneska už passé, na univerzitě jsme měli nebinárního aktivistu, který si říkal Morgan Malenga, otevřel mi oči, myslím si, že v budoucnu budeme všichni nebinární, ani muži, ani ženy, stejně je obojí jen záležitostí genderu, což znamená, že ženská politika, mami, už nebude potřeba, a mimochodem, jsem zaměřená humanitárně, a to je o level výš než ten tvůj feminismus

Yazz, víš vůbec, co to znamená?

Yazz teď studuje na univerzitě a Ammě chybí

ne ten zlomyslný hadí jazýček, který jí vylézá z úst, aby zranil matku, protože v Yazzině světě mají city jen mladí

ale chybí jí Yazz, která pobíhala okolo

která do pokoje vtrhne jako uragán – kde mám tašku/telefon/legitku/knížky/lístek/hlavu?